

Az elfeledtetéshez való jog és az extraterritorialitás kérdései

LÁNCOS PETRA LEA*

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben lezajlott információs technológiai forradalomra válaszul az egyes jogrendszerek eltérően reagáltak a virtuális világ jelentette kihívásokra, és más hangsúlyokkal igyekeztek megteremteni az egyes szabadságjogok, így egyrészt a véleménynyilvánítás és a tájékozódáshoz való jog, másrészt a magánélet tiszteletben tartásához és az adatok védelméhez való jog egyensúlyát.¹ Ugyanakkor az online elkövetett jogsértések elemei akár több államhoz is köthetnek, amivel versengő joghatósági igények keletkeznek.² A joghatóság kérdése örök probléma: az államok igazságszolgáltatáshoz való jogát történetileg különböző joghatósági kapcsolóelvekkel rendezték. A virtuális világ kontextusában a hagyományos megközelítések és kapcsolóelvek azonban nehezen értelmezhetők és alkalmazhatók, miközben az államok igazságszolgáltatási igénye tükrében különös élességgel jelenik meg az extraterritorialitás problémája.

Analóg világunkban a jogalkotó a híradás-technológia fejlődésére a személyiség- és adatvédelem mind újabb eszközeivel reagált. A hír korábban szájról szájra terjedt, a könyvnyomtatás, majd a rádió, televízió és a műholdas sugárzás megjelenésével egyre szélesebb közönséghez jutott el. E fejlődéssel párhuzamosan az információ termékké, az érintett híressé, az olvasó, néző pedig fogyasztóvá vált egy olyan piacon, ahol a korabeli falu főterén zajló pletykálgodással szemben a szereplők már nem ismerik egymást, miközben a fogyasztók körében valamiért ismertté vált személyiségek életeseeményeinek vélt vagy valós mozzanataira egy teljes iparág épült. A telhetetlen hírfogyasztókat újabb és újabb információmorzskákkal ellátó tolakodó médiamunkások és zabolázatlan szerkesztőségek megfékezésére mind nemzeti, mind regionális szinten ki-

* Egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar; kutató, Deutsches Forschungsinstitut für öffentliche Verwaltung, E-mail: lancos.petra.lea@jak.ppke.hu

¹ Spiros TASSIS – Margarita PERISTERAKI: The Extraterritorial Scope of the „Right to be Forgotten” and how this Affects Obligations of Search Engine Operators Located Outside the EU. 2(3) *European Networks Law & Regulation Quarterly* (2014) 245; Cedric RYNGAERT: Symposium Issue on Extraterritoriality and EU Data Protection. 5(4) *International Data Privacy Law* (2015) 223.

² TASSIS–PERISTERAKI i. m. (1. lj.) 251; Elena PEROTTI: The European Ruling on the Right to Be Forgotten and Its Extra-EU Implementation. *WAN-IFRA*, 2015. december 14., <https://ssrn.com/abstract=2703325>, 24

alakult a magánélet, a személyiség és az adatok védelmét szolgáló joggyakorlat, beleértve a közszereplők jogvédelmével kapcsolatos, információs szabadságra is figyelemmel lévő feltételeket.

A világháló kiépülése, az infokommunikációs eszközök egyre szélesebb körben való hozzáférhetősége ismét csak átrendezte a médiapiacot és a szereplők helyzetét. Minőségi változást jelent, hogy a tartalmak az online globális faluban milliókhoz jutnak el azonnal, miközben a fogyasztók immár aktív szereplőként lépnek fel, és maguk is gyártanak médiatartalmat. Mindezekkel párhuzamosan a médiaszolgáltatók és a hirdetési iparág strukturálisan is átalakulnak, a hagyományos szerkesztőségek kapuőri (*gatekeeper*) funkciói pedig háttérbe szorulnak, és az információk szüntelenül kerülnek ki és terjednek a világhálón, határokon és jogrendszereken átívelően. Ráadásul az internet „nem felejt”: évek múltán is visszakereshetők és ismét terjeszthetők a tárolt információk.³

Miközben percenként elképesztő mennyiségű adattartalmat töltenek fel a felhasználók az online tárhelyekre⁴ – a tartalmak gyors és széles körben történő kereshetőségének és terjesztésének köszönhetően minden eddigienél erősebben vetődik fel az adatok, a magánélet és a személyiségi jogok sérelme.⁵ Habár az online közlések ellenőrzése és korlátozása, ennek megfelelően pedig a hatékony szabályozás kialakítása és végrehajtása a gyakorlatban egyelőre számos nehézségbe ütközik, ez nem jelenti azt, hogy a jogalkotó lemondhat szabályozási igényéről, illetve az érintettek magánélethez és adatvédelemhez fűződő jogainak érvényre juttatásáról. Ezzel együtt a joghatósággal rendelkező fórum, az alkalmazandó jog, az ítélet érvénye, de még az érintett jogosultságok kötelezettje is kérdéses lehet.

Az Európai Unió Bírósága (EUB) 2014-ben éppen az uniós adatvédelmi szabályokba lelt új életet a *Google Spain* döntésben megfogalmazott elfeledtetéshez való jog kimondásával. A határok nélküli internet világában a döntés, valamint annak végrehajtása új megvilágításba helyezik az extraterritorialitást, vagyis a felségterületen kívüli személyek tevékenysége szabályozásának problémáját.⁶ Az alábbiakban röviden ismertetem a *Google Spain* döntés főbb megállapításait, majd az elfeledtetéshez való joggal összefüggő joghatósági kérdéseket járom körül. Elemzésemben az Európai Bíróság *Google Spain* döntését vizsgálom, továbbá a joghatósághoz általánosan és a döntéshez különösen kapcsolódó jogirodalom alapján igyekszem feltárni az elfeledtetéshez való jog és extraterritorialitás kérdéseit, a Bíróság döntésének hatásait és kritikáját, valamint az ezekre adható lehetséges válaszokat.

³ Johannes A. BUCHMANN (szerk.): *Internet Privacy. Options for Adequate Realization*. Heidelberg, Acatech, 2013. 84.

⁴ Pl. A legnépszerűbb videomesztő oldal, a Youtube 2017. szeptemberi statisztikái szerint összesen 1,3 milliárd ember használja az oldalt világszerte, amire percenként mintegy 300 órányi tartalmat töltenek fel, <https://fortunelords.com/youtube-statistics/>

⁵ Álvaro FOMPEROSA RIVERO: *Right to be Forgotten in the European Court of Justice Google Spain Case: The Right Balance of Privacy Right, Procedure, and Extraterritoriality*. Stanford–Bécs, European Union Law Working Paper No. 19 (2017), <http://tflf.stanford.edu>, 3.

⁶ Dan J. B. SVANTESSON: *Extraterritoriality and Targeting in EU Data Privacy Law: The Weak Spot Undermining the Regulation*. 5(4) *International Data Privacy Law* (2015) 227.

2. Az elfeledtetéshez való jog: jogi alapok és a *Google Spain* döntés hozadéka

Mint ismeretes, Mario Costeja Gonzales 2009-ben panaszt nyújtott be a spanyol adatvédelmi hatósághoz a Vanguardia Ediciones SL, a Google Spain és a Google Inc. ellen, mert a *Vanguardia* napilap oldalán egy tíz évvel korábbi közlemény szerepelt Costeja Gonzales társadalombiztosítási tartozásáról és ingatlanja elárverezéséről. Costeja Gonzales ugyan nem vitatta az adatok valóságtartalmát, mivel azonban már több éve rendezte járuléktartozását, a spanyol adatvédelmi hatóságot arra kérte, kötelezze a napilapot a sérelmes közlemény törlésére vagy felismerhetetlenné tételére, illetve kötelezze a Google Spaint arra, hogy a kifogásolt adatok ne legyenek a nevével kapcsolatos keresési találatok között. Mivel a spanyol adatvédelmi hatóság helyt adott Costeja Gonzales panaszának, a Google Spain és a Google Inc. is bírósághoz fordult, ami előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtott be az EUB-hoz.

A *Google Spain* döntésben az EUB kimondta,⁷ hogy a keresőmotor-üzemeltetők az adatalany kérelmére megfelelő feltételek mellett kötelesek eltávolítani bizonyos keresőszavakra adott találatokat a keresési eredmények közül. Az adatalanynak a keresőmotor-üzemeltetővel szemben fennálló jogosultsága elfeledtetéshez való jog (*right to be forgotten*) néven vált ismertté. A 2018. május 25-től alkalmazandó adatvédelmi rendelet 17. cikke már kifejezetten utal az elfeledtetéshez való jogra.⁸

Ugyanakkor az elfeledtetéshez való jog nem előzmény nélküli jogosultság,⁹ sőt, valójában az adatvédelmi irányelvben rögzített zároláshoz való jog online megfelelője.¹⁰ Az irányelv „Az adathozzáféréshez való jog” cím alatt, a 12. cikk *b*) bekezdésében szabályozza a zároláshoz való jogot: „A tagállamoknak biztosítaniuk kell minden érintett számára a jogot, hogy az adatkezelőtől [...] az esettől függően kérje az olyan adatok helyesbítését, törlését vagy *zárolását*, amelyek feldolgozása nem felel meg ezen irányelv rendelkezéseinek, *különösen* az ilyen adatok hiányos vagy hibás volta miatt.”¹¹ Az elfeledtetéshez való jog tehát a zároláshoz való jog online közegben történő gyakorlását jelenti, „különösen” az érintett adatok hiányos vagy hibás volta miatt. Ez utóbbi fordulat azért is fontos, mert a *Google Spain* döntés alapjául szolgáló ügyben a felperes nem vitatta az adatok teljességét vagy helyességét. Mivel azonban az irányelv 12. cikk *b*) bekezdésében a zároláshoz való jog gyakorlásának eseteit a „különösen” szó előzi meg, az EUB arra következtetett, hogy a kérdéses felsorolás nem taxatív. Ennek megfelelően a Bíróság szerint

⁷ C-131/12 sz. *Google Spain SL és Google Inc. kontra Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) és Mario Costeja González* ügyben 2014. május 13-án hozott döntés (EBHT-ban még nem tették közzé).

⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet), l. még (65) és (66) preambulumbekendések.

⁹ PEROTTI i. m. (2. lj.) 11; Dan J. B. SVANTESSON: *Limitless Borderless Forgetfulness? Limiting the Geographical Reach of the 'Right to be Forgotten'*. 2 *Oslo Law Review* (2015) 137.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról. *Hivatalos Lap* L 281, 1995. november 23. 0031–0050.

¹¹ Kiemelés tőlem – L. P. L.

a zároláshoz való jog gyakorlására más esetekben is sor kerülhet, így például akkor is, ha az érintett adatok „nem megfelelőek, irrelevánsak vagy túlzott mértékűek, nem időszerűek, vagy a szükségesnél hosszabb ideig tárolták azokat.”¹² Vagyis az EUB, ha nem is bővítette, de legalább pontosította az elfeledtetéshez való jog gyakorlásának eseteit.

A *Google Spain* döntés újdonsága tehát az, hogy az EUB nyilvánvalóvá tette: az uniós jog adatvédelmi rendelkezéseinek, így a zároláshoz való jognak az online közegben is érvényesülni kell. A Bíróság a netes kontextus tükrében kiemelte, hogy az érintett számára az adatok könnyű kereshetősége még az adatok közzétételénél is nagyobb sérelmet okozhat.¹³ Ennek oka az, hogy a keresőmotor által tallózott találatok sok esetben jogszerűen jelenítették meg az adatalanyokra vonatkozó tartalmat, másfelől a tartalmak csokorba gyűjtése, könnyebb és állandó hozzáférhetősége hatványozza az egyébként elszigetelt tartalmak okozta hátrányt. A Bíróság tehát kettéválasztotta a weboldal szerkesztőjének és a keresőmotor üzemeltetőjének felelősségét, és megnyitotta az utat az adatalanyok előtt, hogy a magánélet tiszteletben tartásához való jogból eredő adatvédelmi érdekeiknek érvényt szerezzenek a keresőmotorok üzemeltetőivel szemben – ezzel pedig beazonosította az elfeledtetéshez való jog önálló kötelezettjét.

A döntés érdekes megállapítása, hogy az adatalany magánszférájának védelméhez fűződő „jogok főszabály szerint nemcsak a keresőmotor működtetőjének gazdasági érdekét előzik meg, hanem a nyilvánosság ahhoz fűződő érdekét is, hogy az e személy nevére vonatkozó keresés során meg lehessen találni az említett információt”.¹⁴ Fontos, hogy a jogvédelem elnyerésének nem feltétele, hogy az érintettnek a kérdéses információ hozzáférhetősége kárt okozzon.¹⁵ Az adatalany törlési kérelmének alátámasztására tehát nem kell, hogy bizonyítsa a konkrét jogsérelmet bekövetkeztét, illetve a kérelemnek a keresőmotor üzemeltetője csak kivételesen nem adhat helyt. Amennyiben a kifogásolt adat pontatlan, hibás vagy már nem időszerű, a felhasználók tájékozódáshoz való joga meg kell hogy hajoljon az adatalany magánélethez való joga előtt,¹⁶ e jogot pedig első körben a keresőmotor üzemeltetője juttatja érvényre a jogosult kérelmére. Az adatalanyra vonatkozó információk könnyű hozzáférhetőségéről tehát főszabályként az adatalany dönthet, kivételt jelent, ha az érintett közéletben játszott szerepe okán vagy a nyilvánosság nyomós érdeke alapján e jogai korlátozhatók.¹⁷ A *Google Spain* döntésben tehát a Bíróság megalkotta az elfeledtetéshez való jog eseteiben alkalmazandó tesztet.

Felmerül azonban a kérdés, hogy milyen jogalappal vonta az EUB az amerikai székhelyű Google-t az uniós jog hatálya, illetve saját joghatósága alá, és mely kiterjesztésű oldalakra terjedhet ki a keresőmotor-üzemeltetőknek az elfeledtetéshez való jogból fakadó kötelezettsége. A továbbiakban a döntés joghatósággal kapcsolatos megállapításait és az ezek nyomán felmerülő, nyitva maradó kérdéseket vizsgálom.

¹² Döntés, 92. pont.

¹³ Döntés, 87. pont.

¹⁴ Döntés, rendelkező rész 4. pont. PEROTTI i. m. (2. lj.) 10.

¹⁵ Uo.

¹⁶ „Right to remember”. L. Andrew TUTT: The Revisability Principle. 66 *Hastings Law Journal* (2005) 1122.

¹⁷ TASSIS-PERISTERAKI i. m. (1. lj.) 250.

3. A joghatóság megalapozásával kapcsolatos kérdések

A *Google Spain* döntésben az EUB kimondta, hogy a keresőmotorok üzemeltetői az adatvédelmi irányelv szerinti adatkezelőnek minősülnek,¹⁸ tevékenységük pedig az adatvédelmi irányelv értelmében vett adatkezelés, hiszen a keresők algoritmusai nyilvános információkat gyűjtenek, elemeznek, tárolnak és rendszereznek, illetve tesznek szabadon hozzáférhetővé a felhasználók számára.¹⁹ Ennek megfelelően a keresőmotor-tevékenység, az indexálás az irányelv tárgyi hatálya alá vonható.²⁰

Az extraterritorialitást felvető kérdésként merült fel, hogy vajon egy, az Egyesült Államokban székhellyel rendelkező vállalkozás (Google Inc.) tevékenysége az uniós jog hatálya alá vonható-e. A Bíróság szerint ebben az ügyben az uniós joggal a kapcsolatot az teremti meg, hogy a Google Inc. spanyolországi leányvállalata (Google Spain) „tevékenységeinek keretében” (*in the context of activities*) végzi az irányelv által szabályozott adatkezelést. Azaz

„a Google Searchhöz hasonló, harmadik államban letelepedett, azonban a tagállamok egyikében szervezettel rendelkező vállalkozás által működtetett keresőmotort kiszolgáló személyesadatkezelés e szervezet »tevékenységeinek keretében« végzett adatkezelésnek minősül, ha a szervezetet arra hozták létre, hogy ebben a tagállamban biztosítsa az e keresőmotor által kínált reklámhelyek értékesítését és reklámozását, amelyek a keresőmotor által nyújtott szolgáltatás nyereségességét szolgálják. Ilyen körülmények között ugyanis a keresőmotor működtetőjének, illetve az érintett tagállamban található szervezetének tevékenységei *elválaszthatatlanul összekapcsolódnak*, mivel a reklámhelyekkel kapcsolatos tevékenységek jelentik azt az eszközt, ami a szóban forgó keresőmotort nyereségessé teszik, ugyanakkor ez a keresőmotor teszi lehetővé e tevékenységek végzését.”²¹

A Google Spain alapügyének jellegzetessége tehát, hogy elvált egymástól az irányelv tárgyi hatálya és az uniós jog területi hatálya alá tartozó tevékenység és személy, tudniillik az adatkezelés és a székhellyel rendelkező kötelezett. Más szóval, a joghatósági puzzle-ban nem kapcsolódtak közvetlenül az irányelv tárgyi és területi hatálya alá tartozó elemek. Ezért az EUB a hatékony jogvédelem garantálása érdekében a részt vevő cégek és tevékenységek elválaszthatatlan egysége címén békítette össze az ügy széttartó elemeit: a joghatóság megállapításakor a területi elvre hagyatkozott, a Google Inc. tevékenységét az Unióban letelepedett, Google Spain tevékenysége alapján vonta az uniós jog hatálya alá.²²

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról 2. cikk *d)* pontja szerint „»adatkezelő« az a természetes vagy jogi személy, hatóság, intézmény vagy bármely más szerv, amely önállóan vagy másokkal együtt meghatározza a személyes adatok feldolgozásának céljait és módját; ha a célokat és módokat egy adott nemzeti vagy közösségi jogszabály határozza meg, az adatkezelőt vagy a kinevezésére vonatkozó külön szempontokat ez a nemzeti vagy közösségi jogszabály jelöli ki.”

¹⁹ 95/46/EK irányelv, 2. cikk *b)* pont.

²⁰ L. részletesen David J. STUTE: Privacy Almighty? The CJEU's Judgment in Google Spain SL v. AEPD. 36 *Michigan Journal of International Law* (2015) 658–659.

²¹ Döntés 55–56. pont. Kiemelés tőlem – L. P. L.

²² FOMPEROSA RIVERO i. m. (5. lj.) 8.

Egyes szerzők szerint az adatvédelmi irányelv joghatóságot megalapozó 4. cikke „az irányelv legellentmondásosabb, leginkább félreértelmezett és legrejtélyesebb rendelkezése”.²³ Az adatvédelmi irányelv szövegének tárgyalása során nyomon követhető volt, miként szélesedett ki a „tagállam területén végzett adatkezelés” fogalma, ami a területi joghatóság kapcsolóelvét megalapozza. Az uniós jogalkotó tisztában volt azzal a veszéllyel, hogy a szerverek kevésbé szigorú államokba telepítésével fennáll a székhelyelvre alapított joghatóság megkerülésének kockázata (*escamotage*),²⁴ így az irányelv joghatósággal kapcsolatos végleges szövege a következő fordulatot tartalmazza: „az adatfeldolgozást a tagállam területén az adatkezelő egy szervezete tevékenységeinek keretében végzik.” Az adatvédelmi irányelv szándékosan szélesen értelmezi az uniós letelepedés feltételét, és (19) preambulumbekzdésében jogi formára tekintet nélkül, a valamely tevékenység tényleges és tartós gyakorlását letelepedésnek tekinti, amennyiben arra egy tagállam területén kerül sor.²⁵ E jogi konstrukciót Joanne Scott így szemlélteti: „az EU-ban szolgáltatások nyújtására feljogosított személyeket úgy kell tekinteni, mint akik valóban jelen vannak az EU-ban.”²⁶

A konkrét ügyben tehát ugyan a Google Spainnel szemben székhelye alapján könnyen érvényesíthető a területi elvre alapított joghatóság,²⁷ ahhoz, hogy a Google Inc.-t is a joghatósága alá vonja a Bíróság, újabb jogi konstrukcióra volt szükség: ez lett a Google Inc. és Google Spain tevékenységei közti *elválaszthatatlan egység*.²⁸ Ennek alapja, hogy a leányvállalat reklámforgalmazási tevékenysége nélkül az anyavállalat keresőmotor-üzemeltetése gazdaságilag nem volna fenntartható.²⁹ A leány- és az anyavállalat keresési és reklámtevékenységének elválaszthatatlan egységét bizonyítja továbbá a Bíróság szerint az is, hogy „a találatok megjelenítése mellett ugyanezen az oldalon a keresőszavakhoz kapcsolódó reklámok is megjelennek”.³⁰ A Bíróság szerint a Google Inc. adatkezelését különösen indokolt az irányelv hatálya alá vonni, hiszen ennek hiányában nem lehetne biztosítani az adatkezeléssel érintett természetes személyek irányelv szerinti jogainak teljes és hatékony védelmét.³¹

A területi elv alkalmazhatósága érdekében a Bíróság indokolása egyfajta „joghatósági láncot” feltételez, amelyben a kötelezettet (Google Inc.) az adatvédelmi irányelv tárgyi hatálya alá tartozó tevékenységének (adatkezelés) elválaszthatatlan egysége kapcsol az Unió területén letelepedett leányvállalathoz (Google Spain), ami a maga részéről az uniós jog területi hatálya alá tartozik. E több áttétellel létrejött joghatósági kapcsolatnak az EUB a hatékony jogvédelem elvével (*ratio legis*) igyekszik további súlyt adni.

²³ Lee BYGRAVE: *Data Privacy Law: An International Perspective*. Oxford, Oxford University Press, 2014. 199.; SVANTESSON i. m. (6. lj.) 228.

²⁴ PEROTTI i. m. (2. lj.) 31–32.

²⁵ STUTE i. m. (20. lj.) 661.

²⁶ Joanne SCOTT: Extraterritoriality and Territorial Extension in EU Law. 62 *The American Journal of Comparative Law* (2014) 92.

²⁷ Egyébként az adatvédelmi irányelv nagyon szélesen értelmezi az uniós letelepedés feltételét és (19) preambulumbekzdésében jogi formára tekintet nélkül a valamely tevékenység tényleges és tartós gyakorlását letelepedésnek tekinti, amennyiben arra egy tagállam területén kerül sor.

²⁸ STUTE i. m. (20. lj.) 662.

²⁹ Döntés, 56. pont.

³⁰ Döntés, 57. pont.

³¹ Döntés, 58. pont.

A *Google Spain* döntés magában hordja a hatékony jogvédelem ígérését, hiszen gyors és egyszerű jogi megoldást nyújt az esetleges érdeksérelmek kezelésére, de az elfeledtetéshez való jog gyakorlásával a jogosult olyan információk könnyű hozzáférhetőségét és terjesztését is megakadályozhatja, amelyek jogszerűen kerültek ki a világhálóra. A kifogásolt tartalmakhoz vezető linkek elvágásával ezek az információk nem válnak hozzáférhetetlenné, ám gyűjtésük túlzott erőfeszítést igényelne egy átlagos felhasználótól. Az elfeledtetéshez való jog azonban még a jogszerűtlenül közzétett információkkal összefüggésben is gyors megoldást jelenthet az okozott jogsérelem enyhítésére: addig is blokkolhatja a könnyű hozzáférést a jogsértő információkhoz az érintett, amíg egyenként törlési igénnyel fordul(hat) a jogsértő információt közzétevő különböző fórumokhoz.³² Ezzel együtt, a döntés joghatósági és gyakorlati szempontból is több kérdést vet fel, sőt, Elena Perotti szerint egyenesen jogalkalmazói anarchiához vezetett.³³ Az alábbiakban a döntés nyomán nyitva maradt kérdésekre és a lehetséges megoldásokra koncentrálok.

4. A zárolási kötelezettség terjedelmével kapcsolatos kérdések

A szakirodalomban megfogalmazott egyik kritika szerint a *Google Spain* döntés azért lesz hatástalan, mert „Unión kívüli” oldalainak továbbra is korlátlan hozzáférést biztosítanak majd a keresőmotor-üzemeltetők a kifogásolt tartalmakhoz, ezzel pedig gyakorlatilag illuzórikussá válik az elfeledtetéshez való jog révén nyújtott jogvédelem.³⁴ Mindez felveti a kérdést: kit illet meg az elfeledtetéshez való jog, azaz mik a jogosultság személyi feltételei? Meddig terjed a keresőmotor-üzemeltető kötelezettsége, azaz az elfeledtetéshez való jog gyakorlása mely oldalakon vonja maga után a kifogásolt tartalomhoz mutató linkek elvágását?

Ami az elfeledtetéshez való jog jogosultjait illeti, az Alapjogi Charta 8. cikke szerint: „Mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez. Az ilyen adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat kijavíttatni.”³⁵ E rendelkezéseket az adatvédelmi kérdésekkel kapcsolatban 1996-ban felállított uniós tanácsadó szerv, a 29. számú adatvédelmi munkacsoport úgy értelmezi, hogy a bennük foglalt jogosultságok, így egyebek között az elfeledtetéshez való jog az uniós polgárokat, illetve a valamely tagállamban

³² Vö. 29. számú adatvédelmi munkacsoport: Guidelines on the Implementation of the Court of Justice of the European Union Judgment on „*Google Spain and Inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*” C-131/12, 14/EN WP 225 (2014.11.26.), 2. PEROTTI i. m. (2. lj.) 10. Stavensson szerint „amennyiben az adatalany abban a helyzetben van, hogy maga is eltávolíthatja az eredeti tartalmat, kérdéses, hogy milyen hozzáadott értéke lehet annak, ha ehelyett a keresőmotorhoz intézik a zárolási kérelmet.” Dan J. B. SVANTESSON: The Google Spain Case: Part of a Harmful Trend of Jurisdictional Overreach. *EUI RSCAS* 2015/45, 10. Ez a megközelítés azonban nem életszerű, hiszen sok esetben sziszifuszi harcot jelentene az érintett számára, aki nagy átfutási idővel akár több száz oldalnál is kérelmet kellene hogy benyújtson a törlésre.

³³ PEROTTI i. m. (2. lj.) 37

³⁴ TASSIS-PERISTERAKI i. m. (1. lj.) 245.

³⁵ Kiemelés tőlem – L. P. L.

tartózkodó személyeket illeti meg.³⁶ Ennyiben az uniós jog nem terjeszkedik ‘túl a határain’, és csupán az uniós jog személyi hatálya alá tartozó személyeket jelöli meg az elfeledtetéshez való jog jogosultjaiként.

A kötelezettség terjedelmét illetően emlékeztetni kell arra, hogy döntésében az EUB nem mondta ki, hogy a Google Inc. a kifogásolt tartalmakhoz való hozzáférést kizárólag a nemzeti (tagállami kiterjesztésű) Google oldalakon zárolja, de azt sem, hogy a döntésnek globális szinten, bármely kiterjesztésű keresőoldalon érvényt kellene szerezni. A kérdést a Bíróság nyitva hagyta, és azt a 2016-ban megalkotott általános adatvédelmi rendelet sem pontosította. A 29. számú adatvédelmi munkacsoport azt javasolta, hogy a zárolást az összes releváns oldalon végezzék el, beleértve a .com kiterjesztésű oldalakat is. Ezt a szakirodalomban úgy értelmezték, hogy a munkacsoport nem globális, hanem csupán a nemzeti verziókon és a .com kiterjesztésen való zárolást javasolja.

A döntést követően a Google Inc. az elfeledtetéshez való jogból fakadó kötelezettségeinek megragadása érdekében tanácsadó testületet hozott létre.³⁷ A Testület tíz adatvédelemmel, digitalizációval, információs jogokkal foglalkozó szakértője igyekezett iránymutatást adni az érintett adatalányok és a nyilvánosság jogainak és érdekeinek összehangolásához.³⁸ A Tanácsadó Testület rámutatott arra, hogy a tagállamokban az összes keresés 95%-át a keresőmotor nemzeti kiterjesztésű oldalán, és nem a google.com-on végzik, azaz a felhasználók rendszerint nem élnek a globális keresőmotor adta lehetőségekkel.³⁹ Erre tekintettel a Testület megállapította: általában véve a Google európai verzióin elvégzett zárolás „a helyzet és a technológia jelen állása mellett” kellő védelmet nyújt az adatalányok részére.⁴⁰ Csakhogy további részletek híján nagyon is elképzelhető, hogy a maradék 5% keresést éppen azért végzik el a Google globális oldalán, mert a nemzeti verzióon nem találták meg a keresett információt, vagyis ezek a keresések esetleg éppen az elfeledtetéshez való jogból adódó korlátok megkerülését szolgálják. Ez pedig élesen ellentmond a hatékony, azaz teljes jogvédelem igényének. A fentiek tükrében felmerül a kérdés: amennyiben a Google Inc. mint Unión kívül letelepedett szolgáltató az uniós jog hatálya alá vonható, az elfeledtetéshez való jog gyakorlásának következményeit miért csak a Google nemzeti verziói kapcsán kellene alkalmazni?

A gyakorlatban ez a kérdés a francia adatvédelmi hatóság (Commission nationale de l’informatique et des libertés, CNIL) határozata nyomán merült fel. A *Google Spain* döntést követő évben hozott határozatában „a hatékony jogvédelem érdekében” arra kötelezte a Google-t, hogy a keresőmotor valamennyi oldalán végezze el a zárolást. A Hatóság szerint itt nem a „francia jog extraterritoriális alkalmazásáról van szó, csupán azt követeli meg az Európában szolgáltatásokat nyújtó szereplőktől, hogy teljes mértékben tartsák tiszteletben az európai jogot”.⁴¹ Szerinte ugyanis az EUB *Google Spain* döntése akként értelmezendő, hogy a kereső-

³⁶ PEROTTI i. m. (2. lj.) 16, 33–34.

³⁷ <https://archive.google.com/advisorycouncil/>

³⁸ PEROTTI i. m. (2. lj.) 17.

³⁹ SVANTESSON i. m. (9. lj.) 125.

⁴⁰ PEROTTI i. m. (2. lj.) 17.

⁴¹ <https://www.cnil.fr/fr/node/15814>

motor-üzemeltető által jóváhagyott zárolási kérelmek nyomán valamennyi kiterjesztésen végre kell hajtani a zárolást.⁴² „Amennyiben [az elfeledtetéshez való jog érvényesülése] csak néhány kiterjesztésre korlátozódik, azt nagyon könnyű megkerülni. [...] Ez egyenlő volna a jog tartalmának kiüresítésével, eltérő jogvédelmet nyújtva az érintetteknek attól függően, hogy az internethasználó hol keres a keresőoldalon.” Arra is rámutatott a CNIL, hogy a valamennyi keresőoldalt érintő, teljes zárolás sem jelentené a nyilvánosság információk jogainak tagadását vagy a tartalom feletti cenzúrát, hiszen a kifogásolt tartalom továbbra is elérhető lesz, legfeljebb más-ként kereshető, míg a tájékozódáshoz való jog érvényesülése felett a CNIL, illetve a bíróságok őrkdnek.⁴³

A Google nem értett egyet a CNIL határozatával, és az Államtanácshoz (Conseil d'État) fellebbezett. Érvéle szerint amennyiben megengednék, hogy egyetlen régió jogát alkalmazák az egész világra, „az internet csak annyira volna szabad, mint a legkevésbé szabad ország.”⁴⁴ A francia (valójában uniós) jog extraterritoriális alkalmazása a Google szerint „csúszós lejtő”, amely végső soron a francia felhasználók tájékozódáshoz való jogát és lehetőségeit is negatívan fogja érinteni. Fontos megjegyezni, hogy a szakirodalomban is megjelentek az uniós jog extraterritoriális alkalmazásával kapcsolatos hasonló aggályok: Dan Svantesson egyenesen azt vizionálja, hogy a zárolás univerzális végrehajtásával az elnyomó diktatúráknak is lehetőséget adnánk arra, hogy a számukra ellenszenves, kritikus tartalmak blokkolását kérjék.⁴⁵ Az Európai Unió Bírósága által kidolgozott zárolási kérelmek elbírálásával kapcsolatos teszt azonban az ilyen eseteket ki tudná szűrni.

Az ügy megítéléséhez az Államtanács több ponton is szükségesnek látta kikérni az EUB véleményét, és 2017. augusztus 21-én előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett elő – elsősorban a Google zárolási kötelezettségének terjedelmével kapcsolatban vár pontosítást.⁴⁶ Első és második kérdésével az államtanács arra keresi a választ, hogy az adatvédelmi irányelv zárolásra és az adatkezelés ellen való tiltakozásra vonatkozó rendelkezései alapján a zárolási kérelemnek megfelelő linkek törlését a keresőmotor valamennyi domainjén, tehát globálisan kell-e végezni, vagy csak a kérelmező tagállamának megfelelő kiterjesztésen, vagy az Unió valamennyi tagállamának nemzeti verzióján.⁴⁷ Harmadik kérdésével az Államtanács közvetve egy praktikus megoldást is javasol a zárolás kijátszása ellen: úgy kell-e értelmezni az elfeledtetéshez való jogot, hogy a keresőmotor üzemeltetője köteles a „földrajzi blokkolás” (*geo-blocking*) elnevezésű tech-

⁴² <https://www.cnil.fr/fr/node/15815>

⁴³ <https://www.cnil.fr/fr/node/15814>

⁴⁴ Peter Fleischer, a Google globális adatvédelmi tanácsadójának eredeti, a fenti idézetet tartalmazó posztja már nem elérhető, vö. <https://blog.google/topics/google-europe/reflecting-right-be-forgotten/>. L. továbbá John NAUGHTON: In the Battle of Free Speech not it's France v Google. *The Guardian*, 2015. augusztus 9., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/aug/09/battle-free-speech-france-google-right-to-be-forgotten>

⁴⁵ SVANTESSON i. m. (32. lj.) 14.; SVANTESSON i. m. (9. lj.) 129.

⁴⁶ A Conseil d'État (Franciaország) által 2017. augusztus 21-én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem – *Google Inc. kontra Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)* (C-507/17. sz. ügy) *OJ C 347*, 2017. október 16., 22–23, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:hu:HTML>

⁴⁷ Irányelv 12. cikk *b*) pont, 14. cikk *a*) pont.

nológia segítségével megakadályozni, hogy a jogosult lakóhelye szerinti államban vagy általában bármely tagállamban megtalálhatónak minősített IP címről hozzáférjenek a kifogásolt tartalomhoz?⁴⁸

Ez a joghatóság hatásalapú megközelítést veszi alapul, ami megfelelő válasz lehet az extraterritorialitással kapcsolatos aggályokra.⁴⁹ Ennek fényében minden, az Unióban joghatrány kiváltására alkalmas tevékenység az uniós jog, a konkrét esetben pedig az uniós adatvédelmi szabályozás hatálya alá tartozik.⁵⁰ Az elfeledtetéshez való jog eszköze az uniós polgár, illetve tagállami lakos jogosultaknak kíván hatékony jogvédelmet biztosítani az egyébként hibás, időszerűtlen, túlzó, közérdeklődésre számot nem tartó és közszereplőket nem érintő információkhoz való hozzáférés zárolásával. A francia Államtanács minden valószínűség szerint az *UEJF és LICRA kontra Yahoo!* döntésből inspirálódott, amelyben a Yahoo!-t náci tárgyakat árverező oldal hosztolása miatt perelték be Franciaországban. Anélkül, hogy közvetlenül utalna a földrajzi szűrésre, a Tribunal de Grande Instance de Paris arra kötelezte a Yahoo!-t, hogy minden műszakilag lehetséges erőfeszítést tegyen meg, hogy a kifogásolt oldal ne legyen Franciaországban elérhető, és kiemelte, hogy a kiterjesztés alapú zárolás nem elégséges megoldás.⁵¹

Miközben a kizárólag az Unió viszonylatában érvényesülő *geo-blocking* megfelelő védelmet nyújtana az érintetteknek szűk uniós virtuális életterükben, immár az extraterritorialitás problémája sem merülne fel, hiszen a linkeket nem globális szinten kellene a keresőmotor-üzemeltetőknek zárolnia. Végül, ez a megoldás maximálisan tisztelőt tartaná és érintetlenül hagyná az egyéb jogrendszerek adatvédelmi és információszabadsággal kapcsolatban kialakított egyensúlyát, és semmilyen módon nem csorbítaná a harmadik állambeli felhasználók információs jogait.

5. Alternatív megoldások és kitekintés

Az elfeledtetéshez való jog egyes kritikusai szerint a különböző jogrendszerek által támasztott eltérő követelmények komoly adminisztratív és anyagi terhet jelentenek a globális keresőmotor-szolgáltatást nyújtó cégeknek. Tekintetbe véve azonban a keresőmotor-szolgáltatások által okozott lehetséges jog- és érdeksérelemeket, a tevékenység jogi szabályozása indokolt. Érdemes ehhez hozzátenni, hogy más szolgáltatások nyújtására is sok esetben eltérő jogszabályi kontextusban kerül sor, azaz a jogszabályi követelményeknek való megfelelés a vállalkozások rendszeres üzletmenetének részét képezi – ennyiben semmilyen többletterhet nem sújtja a keresőmotor-cégeket. Sőt, Spiros Tassis és Margarita Peristeraki szerint egyenesen előnyös, hogy az Uniót tekintve, az új adatvédelmi rendelet alapján a jogszabály hatálya alá eső cégeknek nem tagállamonként eltérő, hanem immár csupán egyetlen, egységes szabályozásnak kell megfelelniük, ami jelentősen csökkenti a jogkövetésből eredő adminisztratív terheiket.⁵²

⁴⁸ Vö. Brendan Van ALSENOY – Marieke KOEKKOEK: Internet and Jurisdiction after Google Spain: The Extraterritorial Reach of the EU's „Right to be Forgotten”. Leuven Centre for Global Governance Studies Working Paper 152 (2015), 15.

⁴⁹ Uo., 12–13.

⁵⁰ PEROTTI i. m. (2. lj.) 26–27; SCOTT i. m. (26. lj.) 93.

⁵¹ Rg: 00/05308 *UEJF és LICRA kontra Yahoo!* ítélet.

⁵² TASSIS–PERISTERAKI i. m. (1. lj.) 251.

Elméletileg nincs értelme annak, hogy a Google felszámolja uniós illetőségű leányvállalatait, hogy kivonja tevékenységeit az uniós jog hatálya alól, hiszen erre sem a hatályos adatvédelmi irányelv 4. cikke és (19) preambulumbekzdése, sem pedig a jövőre hatályba lépő adatvédelmi rendelet 3. cikke és (22) preambulumbekzdése alapján nincs lehetősége. Ezek ugyanis úgy rendelkeznek, hogy a székhely helyétől és a jogi formától függetlenül az Unióban tevékenységi hellyel rendelkező, azaz ott tartós és tényleges tevékenységet folytató adatkezelők személyes-adat-kezelésére az uniós adatvédelmi jog irányadó. Ettől függetlenül a gyakorlatban nehéz elképzelni, miként volna kikényszeríthető az uniós jog egy olyan entitással szemben, amelynek sem leányvállalata, sem szervere nem található a tagállamok területén.

E nehézségek áthidalására a világháló mint határon átnyúló jelenség szabályozására, valamint az online jogsérelmek okozta kihívások kezelésére egyes szerzők egy nemzetközi szerződés létrehozását javasolják, amiben a szerződő felek közösen szabályoznák a világháló használatát.⁵³ Azonban, ahogy arra Cedric Ryngaert rámutat, ez a megoldás már csak a jogi megoldások sokszínűsége és a szabadságjogok között létrehozott egyensúly eltérései miatt sem tűnik életszerűnek.⁵⁴

Ehhez képest a francia Államtanács által az EUB-nak tálcán nyújtott *geo-blocking* javaslata sokkal életszerűbb, működőképes javaslat, amivel hatékonyan védhetők a magánélethez, adatok védelméhez fűződő jogosultságok. A megoldás kritikájaként egyesek felhozták, hogy a földrajzi blokkolás hatására az európaiak kevesebbet fognak tudni az európaiakról, mint bárki más a világon. Ezzel szemben azonban érdemes rámutatni, hogy az EUB által kidolgozott teszt garantálja, hogy csak olyan információk kerüljenek feledésbe, amelyek ismerete semmilyen módon nem csorbitja a nyilvánosság jogait és érdekeit, így az aktuális, közérdeklődésre számot tartó, közszereplőkkel, közügyekkel kapcsolatos információk elérése továbbra sem zárható, csupán az öncélú kíváncsiság kielégítése lesz megnehezítve.⁵⁵ A megoldás további kritikája, hogy a földrajzi szűrés eszközei nem nyújtanak 100%-os védelmet, hiszen nem megkerülhetetlenek. Ezzel együtt az uniós adatvédelmi rendelkezéseknek és az EUB döntésének a keresőmotor-üzemeltetők leginkább a zárolás és *geo-blocking* kombinációjával tudnának megfelelni: a tagállami kiterjesztésű oldalakon a linkek törlésével, a .com és harmadik államok kiterjesztéseivel működő oldalakon pedig a földrajzi szűrés eszközével. A francia Államtanács előzetes döntéshozatali kérelmének köszönhetően hamarosan választ kaphatunk arra, meddig terjed a keresőmotor-üzemeltetők kötelezettsége az uniós adatvédelmi rendelkezések értelmében.

---

⁵³ Paul de HERT – Vagelis PAKONSTANTINOU: Why the UN should be the World's Lead Privacy Agency. *IAPP*, 2016. április 28., <https://iapp.org/news/a/why-the-un-should-be-the-worlds-lead-privacy-agency/>; Christian MOELLER: Respective Roles: Towards an International Treaty for Internet Freedom? *CGCS*, 2016. november 17., <http://www.global.asc.upenn.edu/respective-roles-towards-an-international-treaty-for-internet-freedom/>

⁵⁴ RYNGAERT i. m. (1. lj.) 223.

⁵⁵ Vö. 29. számú adatvédelmi munkacsoport i. m. (32. lj.) 2.